

ПРИЧИННИ ПРИЙНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ ПОЛЬЩІ 1791 р.

В. Н. Патlachук

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права Національного університету державної фіскальної служби України

Актуальність теми дослідження обумовлена трьома причинами. По-перше, в Україні склалася ситуація, коли активізувався процес внесення змін до Конституції, що є одним з найважливіших напрямків діяльності Верховної Ради. Ця обставина пов'язана з необхідністю урахування нової суспільно-політичної ситуації, яка склалася в результаті виборів 2019 р., та приходу до влади нових політичних сил, тому вивчення історії конституціоналізму має важливе практичне значення. По-друге, дослідження історії прийняття та положень Конституції Польщі 1791 р. має особливе значення через схожість багатьох процесів, які проходили в Польщі та Україні, зокрема, іноземної окупації, насильницької русифікації, знищення національних традицій, культури та мови. Польсь-

кий конституціоналізм має давню історію, пов'язану з розвитком польської державності, оскільки у матеріально-правовому значенні конституція завжди уособлюється з політичним устроєм та еволюцією державного ладу. По-третє, питання, пов'язані з Конституцією 3 травня 1791 р., багато років замовчувалися комуністичним керівництвом Польщі та Радянського Союзу. Згадки про цей важливий документ у науковій літературі та спроби населення відзначати День прийняття Конституції 1791 р. заборонялися. Так, у 1946 р. у Кракові проходили збори з нагоди прийняття Конституції 1791 р., які були розігнані радянськими військами. В часи російської окупації Польщі імперська влада також негативно ставилася до цієї Конституції та забороняла відзна-

чати дату її прийняття, проводити різні маніфестації та збори. Таким чином, дослідження цього важливого документа для розвитку конституціоналізму загалом та польського конституціоналізму і державотворення зокрема потребують свого продовження та подальшої деталізації.

Метою дослідження є розгляд причин прийняття, аналіз основних положень Конституції Польщі 1791 р. за допомогою методики розрахунку кількісних показників.

Аналіз публікацій показує, що Конституція 1791 р. розглядалась польськими науковцями. Це З. Зелінська, Є. Ковальські, С. Кутшеба, Е. Ростворовський, Г. Самсонович, М. Тимовський, Я. Тшинський, В. Урусчак та ін. Також питання, пов'язані з польською Конституцією 1791 р. розглядалися П. Голобуцьким, Л. Зашкіль-

няком, О. Загорулько, О. Зінченко, П. Кралюк та ін., які фрагментарно торкалися різних аспектів прийняття та підготовки цього документа. Більш детально питання, пов'язані з Конституцією 1791 р., досліджувалися В. Баєвим, В. Лафітським, А. Саїдовим, Б. Страшном при розгляді історії держави і права Речі Посполитої. Це питання не знайшло свого комплексного вирішення і тому потребує подальшої розробки.

Виклад матеріалів дослідження треба розпочати з того, що територія Польщі протягом 1775-1792 рр. зазнала трьох розділів і фактично була поділена між Австрією, Пруссією та Росією. До факторів, які вплинули на прийняття Конституції 1791 р., необхідно віднести такі. По-перше, польське суспільство не погоджувалося на таке знищення держави і готувалося до процесу відродження Речі Посполитої. Причина такого відношення ґрунтувалася на історії розвитку польського конституціоналізму, яка почалася з Люблінської унії 1569 р., коли Польща та Велике князівство Литовське об'єдналися і утворили єдину державу. За формою державного устрою Річ Посполита була монархічною державою з низкою ознак республіканського устрою, це – виборність монарха, наявність значних привілеїв у шляхти, яка збиралася на сейми, де будь-який з них мав право накласти вето на рішення цього органу. При королі існувала рада у складі великих феодалів, обов'язкова згода якої необхідна була при будь-якому призначенні на державні посади у Речі Посполитій. По-друге, у той історичний момент Росія знаходилася у стані війни з Туреччиною та Швецією, тому склалася така ситуація, коли виступ поляків міг мати успіх у боротьбі за відновлення незалежності. По-третє, у грудні 1790 р. у Речі Посполитій відбу-

лися вибори, за результатами яких король Станіслав Август Понятовський сформував парламентську більшість та прийняв рішення про підготовку основного закону. Текст документа готувався Ігнацієм Потоцьким, депутатом Олександром Ліновським, маршалом конфедерації Станіславом Малаховським, священником Гуго Колоштаєм та італійцем Сципіоном Піатолі. Спочатку проекти, запропоновані для обговорення, були написані французькою, а на початку березня 1791 р. текст документа був перекладений на польську під назвою «Рекформа Конституції», який у кінцевому варіанті отримав назву «Закон про владу» («Ustawa rządowa»). Як зазначає П. Кралюк, автори основного закону свідомо уникали назви «конституція» для того, щоб уникнути обвинувачень в революційності [1].

Прийняття цього документа відбувалося в умовах протистояння представників короля та опозиції і наявності кількох проектів, які були підготовлені для розгляду на Сеймі. Сесія проходила у драматичних умовах і тривала сім годин, при цьому Король виступав на ній тричі, а основна причина розбіжностей полягала в такому. На думку опозиції, проєкт документа не відповідав регламенту, вимога спадковості не відповідала польській традиції обрання монарха. Опозиції на чолі із Яном Сухоржевським не вдалося зірвати прийняття Конституції, адже двері сеймової зали були зачинені, замок був оточений армією, якою командував племінник короля князь Юзеф Понятовський, та натовпами жителів міста. На думку П. Стецюка, «підготовка і прийняття цього документа стала, радше, не еволюційним актом правового компромісу, а відчайдушним актом шляхти заради порятунку державності перед небезпекою,

пов'язаною із Росією». При цьому дослідник вказує на те, що польська Конституція приймалася шляхом акламації, тобто шляхом загального схвалення без підрахунку голосів [2, с. 78].

Прийняття Конституції передували Декрет Установчих зборів від 11 серпня 1789 р. «Про знищення феодальних прав та привілеїв», постанова Національних зборів від 23 червня 1789 р. «Про недоторканність депутатів», Закон від 21 жовтня 1789 р. «Про стан облоги», Закон від 13 квітня 1791 р. «Стосовно повернення селянами захоплених раніше феодальних угідь», Закон від 24 березня 1791 р. «Про обласні ради», Закон від 18 квітня 1791 р. «Про міста» та ін. Основний закон був прийнятий 3 травня 1791 р., на зміст Конституції вплинули доктрини Ж.-Ж. Руссо про народний суверенітет, ідеї Ш.-Л. Монтеск'є, Дж. Локка та інших мислителів. Доцільно розглянути зміст нормативно-правових актів, які передували прийняттю Конституції 1791 р. Так, положення Закону від 18 квітня 1791 р. «Про міста» увійшли у розд. III Конституції 1791 р. «Міста і міщани». Цим законом, зокрема, передбачалося, що королівські міста визнаються вільними містами, губернатори та провінційна влада підпорядковуються лише наказам короля. Окремий розділ Закону присвячений вибору суддів та призначенню міських чиновників, їх повноваженням та правам.

У документі міститься положення стосовно забезпечення внутрішнього порядку, миру та безпеки і контролю за їх виконанням з боку королівської влади. На додаток до цього населенню гарантується свобода придбання та володіння рухомим і нерухомим майном, просування по службі в армії, органах державної влади та канцеляріях.

Закон «Про воєводські ради» від 24 березня 1791 р. вказував на введення книг землевласників, в які мають бути внесені представники шляхти, що мали право голосу. Також регламентувався розподіл країни на воєводства, повіти, із визначенням міст, в яких проводилися воєводські збори.

В свою чергу Закон «Про сейми», прийнятий 13 травня 1791 р., регламентував порядок проведення Сейму і сеймиків та увійшов до змісту розд. VI Конституції 1791 р.

В умовах бойових дій особливо значення мав Закон «Про надзвичайний конституційний парламент», який було підготовлено до прийняття Конституції у 1790 р. через протистояння у Сеймі і прийнято 28 травня 1791 р. Цим актом регламентувався порядок перегляду Конституції та зазначалося, що вносити зміни до неї може лише спеціальний позачерговий парламент.

Як зазначає В. Урусчак, згадані вище закони регламентували лише незначні реформи у внутрішній системі країни, які проводилися у той час. Так, Закон «Про міста» змінив правове становище городян та статус самих міст, свобода селян полягала у скасуванні кріпацтва, оголошення городян вільними людьми, гарантувало їм необмежене право власності на рухоме і нерухоме майно [3, с. 251].

Прийняття Конституції почалося 1 травня 1791 р., коли проект документа був прочитаний публічно у палаці Радзівілів (нині палац Президента) та ратифікований Сеймом, який увійшов в історію як чотирилітній або великий. Основний Закон складався зі вступу та 11 розд., загальна кількість матеріалу 21 132 зн. При дослідженні Конституції була використана методика О. Копиленка, Б. Кіндюка, згідно з якою проводяться розрахунки кіль-

кості знаків у главах (розділах) та статтях [4, с. 6]. Конституція 1791 р. складається з 11 розділів, при цьому вони не поділяються на статті. Згідно з цією методикою були проведені розрахунки кількості знаків, які входили до преамбули та розділів, що дало змогу отримати наступні результати, які були виражені в абсолютних та відносних величинах. Найбільшу кількість знаків містить розд. VII – «Король. Виконавча влада» – 7401, що становить 35,1% від загального обсягу документа, на другому місці – розд. VI «Сейм та законодавча влада» – 3385 зн., що становить 16,1% від загального обсягу документа, на третьому – розд. II «Шляхта. Землевласники» – 1876 зн., що становить 8,8% від загального обсягу документа, а найменшу – розд. III «Міста і міщани» – 312 зн., що становить 1,5% від загального обсягу документа, тобто пріоритетним напрямком документа є питання повноважень короля та органів виконавчої влади (табл. 1).

У преамбулі вказувалось про необхідність об'єднання суспільства для відродження Польщі. При цьому зазначалося, що основний закон був прийнятий Королем разом із з об'єднаними станами, до яких входили шляхта, духовенство і міщанство, та у двох частинах Речі Посполитої – Польщі і Великому князівстві Литовському.

Схема викладення матеріалу показує наявність у Конституції 1791 р. декількох її особливостей. Так, розділ I присвячується релігійним питанням. Панівною релігією проголошувалася католицька, при цьому її зміна визнавалася злочином. Одночасно з цим гарантувалася свобода всіх обрядів та релігій у польських землях. Конституція підтвердила панування шляхетського стану у політичному житті, а також державний устрій

у формі конституційної монархії із розподілом влади на три гілки: законодавчу, виконавчу й судову.

У розділі II «Шляхта. Землевласники» врегульовувалося положення шляхетського стану, при цьому гарантувалися надані їм раніше пільги. Також обов'язком шляхти була охорона держави, її територіальної цілісності та віри [5].

У третьому розділі цього документа підтверджувалося право городян на самовизначення у важливих справах, а також у питаннях володіння землею. Також міщанам гарантувалося право особистої недоторканності, доступ до офіцерських звань, право займати духовні і світські посади. Представники цього стану, що жили в королівських містах, отримали представництво у Сеймі, право вирішального голосу при розгляді справ про міста і торгівлю, а в інших випадках – дорадчий голос.

Розділ IV «Селяни» Конституції 1791 р. проголошував, що вони є «діючою силою держави» та є вільними. Також закріплювалося підпорядкування селян шляхті, при цьому вони перебували під заступництвом Короля «за зобов'язаннями християнськими». Таке підпорядкування шляхті регламентувалося контрактами, які укладалися з землевласниками. Свобода також надавалася кожному селянину, який прибув до міста або повернувся туди після втечі.

Законодавчою владою, відповідно до розд. VI «Сейм та законодавча влада», був двопалатний парламент, що складався з Сейму – 204 депутатів від знаті та 24 міських повноважних представників, і Сенату, який очолював Король і який складався з єпископів, воєвод, каштелянів та міністрів. Термін повноважень парламентаріїв складав два роки, а засідання скликалися

в міру необхідності. Надзвичайний сейм можна було скликати кожні 25 років, на якому депутати повинні були працювати над удосконаленням конституції.

Відповідно до розділу VII «Король. Виконавча влада» регламентовано, що у державному механізмі за Конституцією 1791 р. виконавча функція покладалася на короля та уряд. Король, вступаючи на трон, присягав Богу і народу та гарантував збереження конституції. Особа короля проголошувалась «священною і недоторканною», яка повинна бути не самодержцем, а батьком і главою народу. Призначений королем Уряд країни складався із примаса, глави польського духовенства, голови комісії освіти, п'яти міністрів: поліції, друку, воєнного, фінансів, іноземних справ та двох секретарів, один з яких відав загальним протоколом, а інший – протоколом іноземних справ. Король міг призначати міністрів, сенаторів, єпископів, офіцерів та посадових осіб, а під час війни був головнокомандуючим армією, а також формував окремі комісії з питань освіти, поліції, армії та фінансів.

За приписами розд. VIII «Судова влада», суди першої інстанції і Верховний суд розглядали справи шляхти й усіх землевласників, а також передбачалось створення Сеймом комісії для укладання нового кодексу громадянських і кримінальних законів. На думку О. Зінченко, така судова система забезпечувала незалежність судів та неможливість органів державної влади втручатися у справи судочинства [6, с. 64-65].

Конституційні норми регулювали порядок спадкування престолу шляхом відмови від вільних виборів монарху. Наступником престолу після Станіслава Августа повинен був стати саксонський курфюрст Фрідріх Август, онук Августа III

та його нащадки. У разі смерті короля або його нездатності виконувати свої функції влада передавалася регенту, який визнавався головою збройних сил держави.

Цікава та обставина, що авторами Статуту Великого князівства Литовського (далі – Статут ВКЛ 1588 р.) та Конституції 1791 р. використовувалися досить близькі схеми викладення матеріалу, що підтверджується компаративним аналізом деяких положень цих пам'яток права. Так, було проведено порівняльний аналіз розд. III Статуту ВКЛ 1588 р. «Про вольності шляхетські і про примноження Великого князівства Литовського» [7, с. 245] та розд. II Конституції 1791 р. (табл. 2).

Розгляд змісту цих розділів показує, що автори Конституції 1791 р. запозичили логічну схему викладення матеріалу з правового регулювання прав та обов'язків шляхетського стану зі Статуту ВКЛ 1588 р. Так, у цих пам'ятках права шляхті гарантувалися виключні права, заборонялося відчуження їх власності, маєтків, свобода виїзду з держави, права на суд, які склалися з рівних за станом осіб. На додаток до цього у цих пам'ятках права вказувалося на обов'язок шляхти служити правителю, боронити країну, оберігати цілісність держави.

Цікаво, що розд. II Конституції 1791 р. налічує 1876 зн., тобто 8,8% від загального обсягу документа, а розд. III Статуту ВКЛ 1588 р. – 64725 зн., тобто 10%. Отже, кількість текстового матеріалу Основного закону Польщі 1791 р. та Статуту ВКЛ 1588 р., виражена у відносних величинах, близька між собою.

Наступним етапом дослідження є порівняння розділів цих пам'яток права, присвячених питанням організації оборони – розд. II Статуту ВКЛ 1588 р. «Про оборону земську» та розд. XI

Конституції 1791 р. «Народні збройні сили» (табл. 3).

Компаративний аналіз цих пам'яток права показує, що їх зміст є близьким між собою, оскільки регламентується загальний обов'язок усього населення забезпечити захист усього населення від нападників. У свою чергу військо повинно діяти для забезпечення порядку, недоторканності об'єктів власності та забезпечувати організацію оборони країни.

Розгляд змісту двох пам'яток права показує наступність правового розвитку Польщі та доктринальних поглядів і державного будівництва.

Подальший розгляд історичних подій склався таким чином, що Конституція 1791 р. була чинною лише один рік. Росіяни не бажали миритися зі втратою Польщі, підписали мирний договір з Туреччиною та Швецією і перекинули значні контингенти військ проти неї, яка не була спроможна самотійно відбити такий наступ. У 1792 р. була створена Тарговицька конфедерація, до якої увійшли представники проросійської шляхти, незадоволені Конституцією та державним устроєм країни. На чолі цього угруповання стояли Станіслав Потоцький та Северин Жевуський, які на російські гроші почали організовувати збройні сили конфедерації. З метою отримання допомоги, керівники конфедерації їздили до Петербурга, де зустрічалися особисто з Катериною II та іншими можновладцями. Виступ цієї політичної сили разом із росіянами, на чолі яких стояв О. Суворов, призвів до захоплення Варшави та її руйнації, значних втрат польського населення та масового терору проти представників польського національного руху. Таким чином, прихильники Тарговицької конфедерації стали символом національної зради

та політичною силою, яка фактично знищила Конституцію 3 травня 1791 р.

Підводячи підсумки розгляду Конституції 3 травня 1791 р., необхідно зазначити, що значна кількість політичних, громадських діячів та науковців високо оцінювали її зміст. Так, відомий польський конституціоналіст Ян Ваславський зазначає, що І Річ Посполита є «піонером конституційного будівництва, оскільки Конституція 1791 р. стала першим кодифікованим європейським основним законом» [8, с. 40]. Творець сучасного консерватизму Едмунд Берк вказував на її виключне значення, як приклад мирних системних перетворень. Відомі високі оцінки польської Конституції надані Папою Римським Пієм VI (1744-1823 рр.), королем Пруссії Фрідріхом Вільгельмом II (1744-1797 рр.), який надіслав лист з особливими вітаннями, та Томасом Джефферсоном – послом Сполучених Штатів у Парижі, згодом – президентом США (1743-1826 рр.). Конституція 1791 р., згідно з М. Костомаровим, суттєво вплинула на політичну культуру України XIX ст., про що мислитель вказував у «Книзі буття українського народу» [9, с. 135].

Відомий історик Г. Самсонович, аналізуючи значення Конституції 1791 р, зазначає, що у XVIII ст. з'явилися три найвідоміші праці, які пов'язані з розвитком західної цивілізації: Декларація незалежності США, Декларація прав людини і громадянина у Франції та Конституція від 3 травня Речі Посполитої Польщі [10, с. 267]. На думку вченого, Конституція від 3 травня є важливим елементом колективної пам'яті, без якого не може існувати жодна громада. Як зазначає Софія Зелінська, Конституція 1791 р. стала фундаментальним поворотом порівняно з попередньою системою державного устрою [11].

Висновки. 1. На підготовку Конституції 1791 р. вплинули демократичні традиції шляхетського стану, характерні для І Речі Посполитої, яка була розділена між іноземними державами. На цей процес вплинула революційна ситуація, що склалася у Польщі у 1789-1791 рр., а прийняття цього акта проходило в умовах жорсткого протистояння між королем та опозицією.

Конституційному процесу передувало прийняття низки нормативно-правових актів, в яких регламентувалося знищення фе-

одальних прав та привілеїв, введення стану облоги, недоторканості депутатів, правовий стан міст та воєводств, а також закон «Про сейми». На їх зміст вплинули доктрини Ж-Ж. Руссо про народний суверенітет, ідеї Монтеस्क'є та Дж. Локка.

Розгляд змісту Конституції 1791 р. показує, що вона складалася зі вступу, одинадцяти розділів, 21132 зн., при цьому найбільша увага приділялася розд. VII, присвяченому повноваженням короля та виконавчій владі, зміст якого складав 35,1% від загального обсягу документа.

Проведено компаративний аналіз деяких розділів Конституції 1791 р. та Статуту ВКЛ 1588 р., який показав збіг багатьох положень цих актів. Це стосується гарантій вольностей шляхетських, визнання прав власників, підтвердження дії статутів та привілеїв, наданих Великими князями Литовськими та королями Польщі.

Показано високу оцінку Конституції 1791 р. з боку Папи Римського, короля Пруссії, Томаса Джефферсона, а також М. Костомарова, який вказував на суттєвий вплив цього документа на політичну культуру України. ■

Табл.1

Кількісні показники Конституції 1791 р.

Назва розділу	Кількість знаків	
	зн.	%
Преамбула	989	4,6
Розділ I «Панівна релігія»	484	2,3
Розділ II «Шляхта. Землевласники»	1876	8,8
Розділ III «Міста і міщани»	312	1,5
Розділ IV «Селяни»	1814	8,6
Розділ V «Уряд або визначення публічних властей»	537	2,5
Розділ VI «Сейм та законодавча влада»	3385	16,1
Розділ VII «Король. Виконавча влада»	7401	35,1
Розділ VIII «Судова влада»	1571	7,4
Розділ IX «Регентство»	1080	5,1
Розділ X «Виховання королівських дітей»	882	4,2
Розділ XI «Народні збройні сили»	801	3,8

Табл. 2

Порівняльний аналіз розділу III Статуту ВКЛ 1588 р. та розділу II Конституції 1791 р.

Розділ III Статуту ВКЛ 1588 р.	Розділ II Конституції 1791 р.
Арт. 1. Гарантії правителя на цілісність держави та додержання прав усіх вольностей шляхетських	Гарантії вольностей, свободи, виключних прав шляхетського стану
Арт. 2. Підтвердження свобод та вольностей шляхти, наданих раніше Великими князями Литовськими, надання шляхетському стану права вільно користуватися усіма прибутками, землями та природними копалинами	Визнання непорушними прав, статутів, привілеїв, наданими Великими князями Литовськими та королями Польщі
Арт. 3. Гарантування Великим князем необхідності стосовно ухвали Сейму на збір війська або найманців. Гарантії та виключних прав при відправленні правосуддя. Заборона на внесення змін у майнові книги з боку короля стосовно наданих раніше земельних та майнових пожалувань	Зберігання за шляхтою прав на отримання посад, користування привілеями, права на особисту безпеку та свободу, заборона для державної влади та уряду вилучення майна ні під будь-яким приводом
Арт. 4. Обов'язок [шляхти] служити Великому князю, боронити країну	Шляхта – головний захисник свободи та Конституції, обов'язок кожного шляхтича – поважати її святість, оберігати цілісність держави

Табл. 3

Порівняльний аналіз розділу II Статуту ВКЛ 1588 р. та розділу XII Конституції 1791 р.

Розділ II Статуту ВКЛ 1588 р.	Розділ XI Конституції 1791 р.
Арт.1. Загальний обов'язок усього населення Великого князівства Литовського нести військову службу	Народ повинен забезпечити захист від нападників, а усі громадяни є захисниками вітчизни та свобод
Арт. 2, 3, 4 Організація оборони країни, порядок несення служби, недоторканність об'єктів власності під час війни	Військо повинно бути захисною силою країни та підтримувати порядок, гарантований Конституцією
Арт. 5, 6, 7, 8 Порядок збору шляхти на війну, її забезпечення та виконання обов'язків	Армія повинна бездоганно виконувати свої завдання, підпорядковується виконавчій владі. Обов'язком населення є утримування армії

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кралюк П. (Не)наша Конституція. Який стосунок до України мала «Ustawa rzadowa», і чому її вимагала скасувати Росія? URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/podrobysci/nenasha-konstytuciya> (дата звернення: 02.01.2020).
2. Стецюк П. Перша Конституція Польщі (1791). Спроба правового аналізу. Львів : Астролябія, 2010. 112 с.
3. Uruszczak W. Ustawy okołokonstytucyjne Sejmu Wielkiego z 1791 i 1792 roku. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa*. 2013. № 6. S. 247-258. URL: <http://www.ejournals.eu/Krakowskie-Studia-z-Historii-Panstwa-i-Prawa/> (дата звернення: 20.12.2019).
4. Копиленко О. Л., Кіндюк Б. В. Теоретичні засади використання кількісних показників у дослідженнях пам'яток права. *Юридична Україна*. 2016. №№ 7-8. С. 4-12.
5. Ustawa rządowa z 3 maja 1791 r. = Закон про уряд. URL: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/krol/1791.html> (дата звернення: 20.12.2019).
6. Зінченко О. В. Конституція Пилипа Орлика 1710 р. і польська Конституція 1791 р.: порівняльний аналіз. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»* : зб. наук. пр. Харків, 2016. № 2. С. 59-68.
7. Статут Великого князівства Литовського 1588 року : у 2 кн. Кн. 1 / за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Одеса : Юрид. літ., 2004. 672 с.
8. Ваславский Я. И. Конституционные условия для демократии: сравнительный анализ : монография. Москва : МГИМО-Университет, 2008. 192 с.
9. Список «Книги буття українського народу» М. І. Костомарова, що був вилучений у М. І. Гулака під час обшуку в Олексіївському раверліні 2 квітня 1847 р. URL: <http://litopys.org.ua/rizne/kmt02.htm> (дата звернення: 02.01.2020).
10. Samsonowicz Henryk. *Historia Polski do roku 1795*. WSZP, 1973, 397 p.
11. Zielińska Zofia. Stanisław August Poniatowski i Konstytucja 3 maja. URL: <http://muzhp.pl/pl/c/588/stanislaw-august-poniatowski-i-konstytucja-3-maja> (дата звернення: 20.12.2019).

ПРИЧИНИ ПРИЙНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ ПОЛЬЩІ 1791 р.

В. Н. Патlachuk

У статті розглянуто причини прийняття Конституції Польщі 1791 р., проведено аналіз її основних положень, показано, що найбільша увага в документі надавалася питанням повноважень монарха та органам виконавчої влади. Проведено компаративний аналіз Статуту ВКЛ 1588 р. та Конституції Польщі 1791 р., що дало змогу зробити висновок стосовно збігу багатьох положень цих пам'яток права.

Ключові слова: Конституція 1791 р., Річ Посполита, закон, кількісні показники, Статут ВКЛ 1588 р., Російська імперія.

Стаття надійшла до редакції: 26.01.2020.

REASONS FOR ACCEPTANCE AND MAIN PROVISIONS OF POLAND CONSTITUTION 1791

V. N. Patlachuk

The article deals with the reasons for the adoption of the Constitution of Poland 1791, analyzes its main provisions, shows that the greatest attention in the document was given to the issues of powers of the monarch and executive authorities. A comparative analysis of the Charter of the Grand Duchy of Lithuania 1588 and the Constitution of Poland 1791 was made, which made possible to conclude that many provisions of these monuments were coincide.

Keywords: Constitution 1791, Polish-Lithuanian Commonwealth, law, quantitative indicators, Charter of the Grand Duchy of Lithuania 1588, Russian Empire.

Received: 26.01.2020.